

## СЕКЦІЯ 6 ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

УДК 336.144

**Баскаков А.Ю.**  
здобувач кафедри фінансів  
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

### **БЮДЖЕТНЕ ПЛАНУВАННЯ ТА ЙОГО РОЛЬ У ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМИ КОШТАМИ В УКРАЇНІ**

У статті розглянуто підходи до визначення сутності бюджетного планування та його завдань у контексті забезпечення ефективності управління бюджетними коштами. Проаналізовано перспективи запровадження середньострокового бюджетного планування в Україні, виявлені основні недоліки та проблеми, що пов'язані з його реалізацією. Вказано заходи щодо удосконалення бюджетного процесу в Україні в частині бюджетного планування та прогнозування бюджетних показників. Визначено основні критерії ефективності витрачання бюджетних коштів.

**Ключові слова:** бюджет, бюджетний менеджмент, бюджетне планування, бюджетні кошти, бюджетні програми, доходи бюджету, витрати бюджету, бюджетування.

### **Баскаков А.Ю. БЮДЖЕТНОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ И ЕГО РОЛЬ В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ БЮДЖЕТНЫМИ СРЕДСТВАМИ В УКРАИНЕ**

В статье рассмотрены подходы к определению сущности бюджетного планирования и его задач в контексте обеспечения эффективности управления бюджетными средствами. Проанализированы перспективы развития среднесрочного бюджетного планирования в Украине, выявлены основные недостатки и проблемы, связанные с его реализацией. Указаны меры по совершенствованию бюджетного процесса в Украине в части бюджетного планирования и прогнозирования бюджетных показателей. Определены основные критерии эффективности расходования бюджетных средств.

**Ключевые слова:** бюджет, бюджетный менеджмент, бюджетное планирование, бюджетные средства, бюджетные программы, доходы бюджета, расходы бюджета, бюджетирование.

### **Baskakov A.Yu. BUDGETARY PLANNING AND ITS ROLE IN ENHANCING THE EFFICIENCY OF BUDGET FUNDS IN UKRAINE**

The article considers approaches to defining the essence of budget planning and its objectives in the context of ensuring the effectiveness of budget funds. The prospects of introduction medium-term budget planning in Ukraine were analyzed, basic disadvantages and problems associated with his realization were revealed. The measures to improve the budget process in Ukraine as part of budget planning and forecasting budgetary indicators were specified. Basic criteria of efficiency of budget spending were identified.

**Keywords:** budget, budget management, budget planning, budget funds, budget programs, budget revenues, budget expenditures, budgeting.

**Постановка проблеми.** В умовах економічної і політичної кризи стає абсолютно очевидною необхідність зростання участі держави у всіх галузях економіки, підтримка реального сектора, підприємництва, реалізація масштабних соціальних програм. Це вимагає науково обґрунтованих заходів економічної політики, грамотно розроблених програм державних витрат, адекватних поточній ситуації та змінам у бюджетно-податковій сфері.

Одними із першочергових заходів щодо проведення бюджетної реформи є підвищення ефективності бюджетних витрат, вдосконалення бюджетного планування в цілях надання більшої самостійності розпорядникам бюджетних програм та посилення їх відповідальності за досягнення кінцевих результатів.

Раціональність витрат державного бюджету характеризує якість і ефективність державного управління, а також є однією із ключових умов забезпечення соціального добробуту та економічного розвитку держави. Досвід останніх років свідчить, що у сфері управління витратами існують певні складнощі. Підвищення рівня раціонального розподілу витрат досі розглядалося тільки з погляду економії бюджетних коштів і посилення фінансового контролю.

Концепція впровадження системи державного планування, орієнтованої на результат, в основу якої було покладено принципи зміни бюджетного плану-

вання, лише частково створила передумови підвищення ефективності бюджетних витрат. Процедура обґрунтування обсягу асигнувань з точки зору досягнення цілей і соціально-економічних результатів фактично не стали основними при прийнятті рішень по здійсненню витрат. Згідно з теоретичними дослідженнями і міжнародним досвідом, саме ці складові є ключовими при побудові системи, що забезпечує ефективність використання бюджетних коштів. Недостатня увага до дослідження проблем модернізації системи бюджетного планування, ефективності витрат бюджету в системі управління державними фінансами, незважаючи на декларовану державою зацікавленість, призводить до застосування спрощеного підходу, який розглядає кожну одиницю витрат у відриві від пріоритетів соціально-економічного розвитку країни. Відповідно, така оцінка не може слугувати базою для прийняття бюджетних рішень і певною мірою знижує їх якість. Підвищення раціонального розподілу витрат стає одним із найважливіших завдань, для вирішення якого недостатньо пошуку резервів економії, а потрібні системні зміни бюджетних інститутів, створення практичних технологій прийняття дієвих бюджетних рішень. Все це підтверджує актуальність цього дослідження.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблеми підвищення ефективності здійснення бюджет-

них витрат, реформування бюджетної системи та бюджетного процесу досліджували багато вітчизняних і зарубіжних науковців і практиків. Істотний внесок у дослідження і вирішення даних проблем зробили, зокрема, такі вчені і фахівці, як О. Василик, К. Павлюк, П. Проноза, Л. Феценко, Н. Кузьминчук, А. Лавров, І. Лютий, О. Самошкіна, В. Суторміна, І. Чугунов, В. Федосов, В. Баутін, Д. Брюмерхоф, Н. Маннінг, Ф. Мошер, Дж. Стігліц, Л. Якобсон та інші.

**Метою статті** є визначення сутності бюджетного планування та його ролі у підвищенні ефективності управління бюджетними коштами в Україні.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Варто зазначити, що у Бюджетному кодексі відсутнє тлумачення терміну «бюджетне планування». Для того щоб краще зрозуміти поняття «бюджетне планування», доцільно проаналізувати підходи українських вчених до його визначення (табл. 1).

Таблиця 1

**Підходи до визначення терміну  
«бюджетне планування»**

Автор	Визначення поняття
М.М. Артус, Н.М. Хижа	Науково обґрунтований процес визначення джерел формування і напрямів використання бюджетних фінансових ресурсів для забезпечення пропорційного й динамічного соціально-економічного розвитку суспільства.
І.В. Алексеев, Н.Б. Ярошевич, Чушак-Голобородько А.М.	Централізоване розподілення й перерозподіл у процесі складання і виконання бюджету сукупного суспільного продукту і національного доходу по всіх ланках бюджетної системи і за видами фінансових планів на основі державного плану соціально-економічного розвитку України.
С.О. Булгакова	Централізований розподіл та перерозподіл валового внутрішнього продукту і національного доходу по всіх ланках бюджетної системи та видах фінансових планів на підставі Державної програми економічного і соціального розвитку України.
В. Федосов	Охоплює систему заходів, які проводить держава з планомірного планування і використання централізованого фонду грошових коштів. Бюджетне планування відображає процес створення, розподілу і використання частини валового внутрішнього продукту, що централізується державою.

*Джерело: складено автором на основі [1, с. 37; 2, с. 46; 3, с. 84; 4, с. 51]*

Одним із важливих чинників модернізації системи бюджетного планування є підвищення ефективності розподілу бюджетних коштів.

Важливим аспектом у вирішенні питань підвищення ефективності бюджетних витрат відіграє застосування результативної моделі бюджетного планування. Незважаючи на тривалу історію впровадження бюджетування, орієнтованого на результат, у практику управління фінансами, ні в Україні, ні в світі не існує ідеальної моделі бюджетного планування. Проте існує багато прикладів і описів того, як уряди різних країн прагнули пов'язати бюджетний процес і планування результатів діяльності в органах влади. У багатьох дослідженнях досить деталь-

но описані найбільш больові точки витратної моделі системи управління фінансами в органах влади, орієнтованого на ресурси. Разом з тим зберігається сильний дефіцит критичного і порівняльного аналізу, який би показав переваги і недоліки накопиченого практичного досвіду. Як і раніше, залишаються значні методологічні недоліки у вимірюванні результатів діяльності уряду, міністерств і відомств, а також складнощі у більш тісній інтеграції планування результатів та бюджетного процесу. Бюджетування з елементами орієнтованості на кінцевий результат в органах влади зародилося у середині ХХ століття в США і відтоді набуло широкої популярності в багатьох країнах світу. Саме поняття постійно еволюціонує, і міжнародна практика характеризується різноманітними форм його застосування. Міжнародні дослідження показують, що виконавчі органи влади приблизно в 75% країн, що входять в Організацію економічного співробітництва та розвитку, включають інформацію в бюджетну документацію, яка характеризує результати їх діяльності [5, с. 112].

Бюджетування, орієнтоване на результат – це система організації бюджетного процесу та державного (місцевого) управління, при якій планування витрат здійснюється в безпосередньому зв'язку з досягненням цілей, які поклалися на органи влади. При даному підході до бюджетного процесу, як вважають Н. Маннінг і Н. Парісон [6, с. 43], витрачання фінансових ресурсів пов'язується з очікуваними суспільно-значущими результатами. Найбільш розгорнуте поняття бюджетування за результатами дає А.М. Лавров: «це метод планування, виконання та контролю за виконанням бюджету, що забезпечує розподіл бюджетних ресурсів за цілями, завданнями і функціями держави з урахуванням пріоритетів державної політики та суспільної значимості, очікуваних безпосередніх і кінцевих результатів використання бюджетних коштів» [5, с. 110].

Проведений аналіз теоретичних підходів, а також аналіз зарубіжного досвіду дозволяють виділити основні напрями або концептуальні підходи до процесу модернізації системи бюджетного планування та підвищення ефективності державних витратків:

1. Відсутність комплексного підходу може звести нанівець всі наміри держави, Уряду (як представника держави) та державних органів, які реалізують програму Уряду. Даний процес повинен охоплювати всі напрямки державного управління та відображатися у всіх нормативно-правових актах, які регламентують роботу державних органів. А сам процес модернізації системи бюджетного планування повинен бути частиною адміністративних реформ. Підвищення ефективності витратків бюджету буде неможливим, у разі відсутності системи її оцінки, для створення якої необхідні формалізовані правила, що чітко регламентують всі її етапи. Чіткість викладу і відсутність двоїстих понять дозволить отримати об'єктивні дані в результаті проведеної оцінки ефективності. В результатах оцінки повинні бути зацікавлені не тільки державні органи, що здійснюють планування і виконання бюджету, а й вищі посадові особи держави – Президент, Прем'єр-міністр, голова вищого законодавчого органу країни, які використовують їх у своїй роботі при побудові системи пріоритетів соціально-економічного розвитку держави відповідно до проведеної бюджетної політики.

2. У світі не існує стандартного підходу до підвищення ефективності державних витратків, який можна було б застосувати безпосередньо в Україні. Найбільший розвиток отримали напрями досягнення

ефективності бюджетних витрат у країнах, які перейняли різні методики у бізнес-середовища.

3. Оцінка ефективності не буде повною при відсутності задалегідь заданих параметрів реалізації намірів Уряду та державних органів, що виражаються в конкретних результатах. При цьому важливу роль відіграє наявність взаємопов'язаних стратегії і тактики досягнення поставлених завдань, прийнятих для реалізації конкретних заходів з урахуванням історичного досвіду, поточної економічної ситуації, тобто ступеня актуальності сучасних суспільних проблем. Формування бюджету починається з визначення загального обсягу бюджетних витрат, сукупних зобов'язань відповідної адміністративно-територіальної одиниці перед її громадянами та визначення потреб у бюджетних доходах на реалізацію цих зобов'язань. Ці основоположні політичні рішення виробляються в процесі стратегічного планування і знаходять вираження в програмних документах уряду. Бюджетне планування займає центральне місце в системі управління суспільними фінансами. Воно пов'язує в єдине ціле усі сфери суспільних фінансів: надання бюджетних послуг, управління державним боргом, управління бюджетними закупівлями, планування бюджетних інвестицій, планування міжбюджетних відносин та інше. Інструменти економічної та фінансової політики держави узгоджуються за термінами, формами і обсягами фінансових ресурсів у рамках бюджетного плану (рис. 1). В ідеалі стратегічні цілі соціально-економічного розвитку повинні знайти відображення у вигляді середньострокових цілей і пріоритетів, сформульованих в цільових і відомчих програмах, в кінцевому рахунку в перспективному фінансовому плані, який трансформується в річний бюджет (або бюджет приймається на довгострокову перспективу, як вже прийнято у багатьох країнах з розвинутою ринковою економікою). Також визначаються потреби в бюджетних інвестиціях, виходячи з параметрів попиту на соціальні послуги та стану соціальної інфраструктури. Це, в свою чергу, визначає параметри боргової політики та політики управління бюджетними коштами. Нарешті, політика бюджетного обліку та аудиту, як ключова частина політики інформаційного забезпечення органів влади, також залежить від цілей соціально-економічної політики, які трансформувалися в завдання конкретних органів влади.

Таким чином, процедури бюджетного планування нерозривно пов'язані з усіма сферами діяльності органів влади. У процесі бюджетного планування,

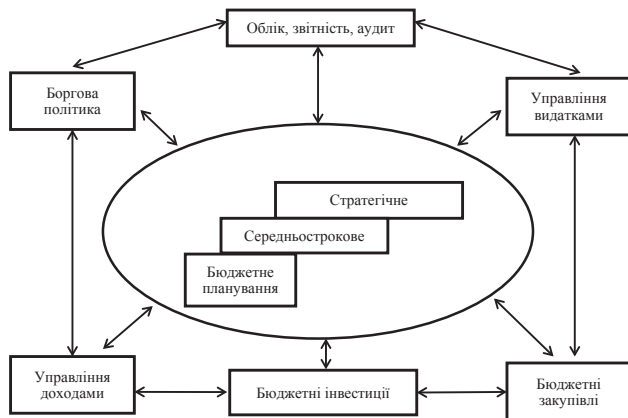


Рис. 1. Узгодження інструментів економічної та фінансової політики у системі бюджетного планування [7, с. 46]

необхідно визначити ключові параметри всіх вищеперелічених інструментів соціально-економічної політики і забезпечити їх взаємну узгодженість, а також взаємодію органів влади.

4. Необхідність здійснення трансформації системи фінансового менеджменту в державних органах. Профільні підрозділи та їх співробітники повинні бути відповідальними за витрачання бюджетних ресурсів у процесі своєї діяльності і за досягнення запланованих результатів. Делегування повноважень і обов'язків у сфері фінансового менеджменту повинно супроводжуватися поступовим перенесенням акценту з зовнішнього контролю на внутрішній контроль.

Усі вищезгадані фактори можуть залишитися такими без змін у разі, якщо методологічні підходи до підвищення ефективності бюджетних витрат і всієї системи управління державними фінансами залишаться на тому ж рівні. Головним фактором ефективності виступає модифікація методології бюджетного планування. Можливим є також процес модифікації методології бюджетного планування, який потрібно розкласти на послідовні етапи і тільки після апробації та доопрацювання відповідно до реальних умов країни впроваджувати повномасштабно із закріпленням у нормативних правових актах країни. Даний принцип можна відобразити графічно (рис. 2).



Рис. 2. Принцип модифікації методології бюджетного планування [5, с. 114]

Процес модифікації, на нашу думку, необхідно розбити на такі етапи:

- додатково до наявних методів бюджетного планування розробляються нові методи, або вдосконалюються існуючі;
- державні органи в процесі обговорень і на основі критеріїв пріоритетності вибирають напрями впровадження нових або удосконалених методів. На цьому етапі передбачається розробка відповідних методичних рекомендацій;
- у Міністерстві фінансів України відбувається реорганізація системи управління бюджетними коштами із застосуванням цих нових методів;
- після практичної апробації нових методів проводиться їх оцінка, за результатами якої аналізуються недоліки застосування методів, розробляються рекомендації для застосування в інших міністерствах або регіонах.

5. Враховуючи прагнення уряду перейти на формування орієнтованих на результат бюджетів, доцільною буде така схема бюджетного процесу (рис. 3).

При даному підході на етапі планування бюджету для кожної програми готується декларація її результатів і план надання послуг. Проводиться розрахунок витрат на здійснення програми та розрахунок очікуваної ефективності програми. Очікувані показники ефективності розраховуються на підставі очікуваних

(прогнозованих) даних статистики, на які повинно вплинути виконання різних бюджетних програм.

На етапі виконання бюджету проводиться збір інформації з виконання бюджету і збір статистичних даних за результатами програми.

На етапі аналізу і контролю бюджету для кожної програми проводиться розрахунок її ефективності. При цьому для розрахунку ефективності використовуються вже реальні дані, отримані у ході виконання бюджету. По кожній програмі проводиться порівняння витрат на її здійснення і показників ефективності із запланованими значеннями, а також з попередніми періодами. Крім того, у бюджетному процесі необхідною є активна участь неурядових організацій, більшою мірою на рівні місцевих бюджетів, де функції держави максимально наближені до безпосередніх одержувачів державних послуг, тобто населення. Це забезпечить взаємне урахування інтересів суб'єктів господарювання, населення і держави на всіх рівнях управління при побудові ефективного фінансового механізму.

6. Необхідна повна прозорість усіх етапів бюджетного процесу, в тому числі чітке закріплення повноважень між органами влади, що буде додатковим фактором для підвищення відповідальності державних органів за здійснені ними дії та використання державні фінансові ресурси. Це передбачає також наявність достовірної та оперативної інформації про витрати і результати, точність розрахунків і багатоваріантність прогнозів.

7. Одним із дієвих інструментів підвищення ефективності управління фінансами держави і зосередження уваги на результативності бюджетних витрат є оцінка програм (державних, галузевих, бюджетних), реалізація яких здійснюється за рахунок коштів бюджету. З цією метою в даний час йде впровадження альтернативного способу здійснення

бюджетних витрат – бюджетування, орієнтоване на результат, впровадження якого передбачає проведення низки послідовних заходів, серед яких:

- розробка процедури визначення цілей та завдань діяльності органів державної влади;
- реформування процесу планування та фінансування державних видатків;
- розроблення показників, що оцінюють ефективність витрачання бюджетних коштів;
- розроблення класифікації бюджетних видатків, відповідно до програмно-цільового методу, наприклад, програмної класифікації;
- підвищення відповідальності міністерств і відомств за результати діяльності;
- впровадження процедури забезпечення транспарентності державної фінансової політики.

Особливостями аналізованого варіанта планування та витрачання бюджетних коштів у рамках бюджетування, орієнтованого на результат, є:

- складання кошторису передбачає комплекс заходів, що проводиться на рівні уряду, розпорядника бюджетних коштів. На рівні уряду – визначення цілей, яких необхідно досягти, використовуючи державний бюджет, а також постановка відповідних завдань розпорядникам бюджетних програм: на короткострокову перспективу (1 рік), середньострокову (1-5 років), довгострокову (більше 5 років). На рівні розпорядника бюджетних коштів – підготовка проектів програм, за допомогою яких будуть вирішені поставлені завдання без оцінки витрат на їх реалізацію. При цьому доцільно підготувати декілька проектів програм у рамках вирішення одного завдання;
- передбачається складання декількох кошторисів – по програмам, певним розпорядникам, якими представлені кошториси перевіряються і узагальнюються, а також доповнюються статтями, необхідними для реалізації програми.

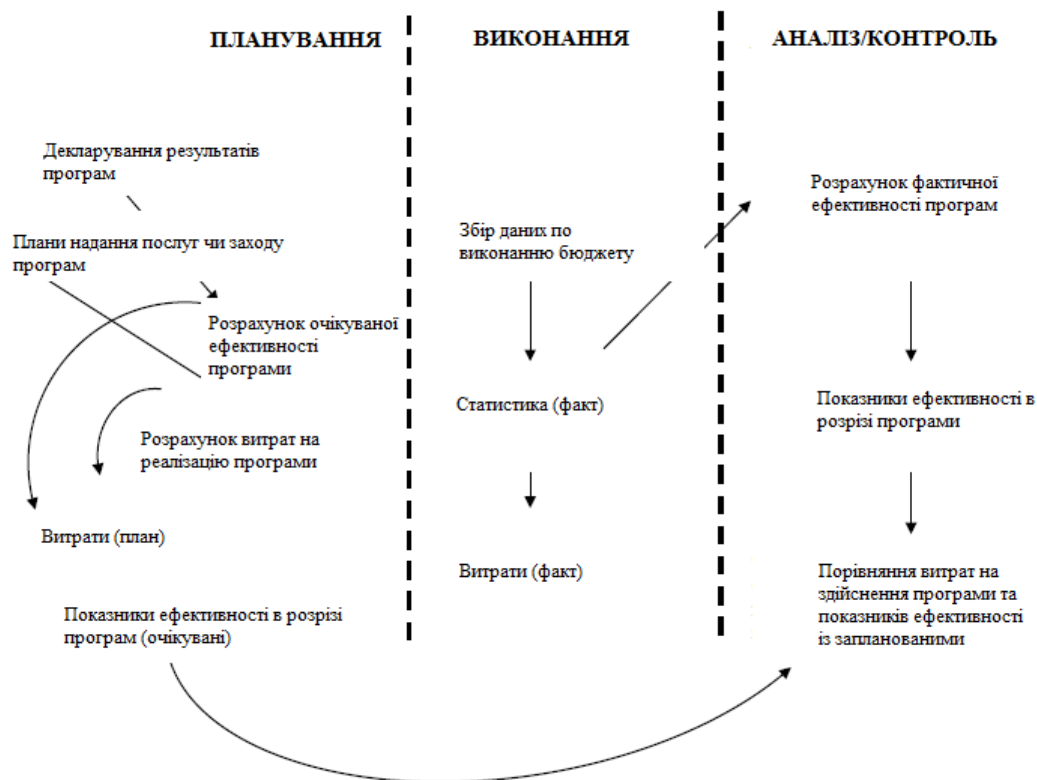


Рис. 3. Організація планування бюджету з орієнтацією на результативність та ефективність витрат бюджету [8, с. 101]



При бюджетуванні, орієнтованому на результат, особлива роль відводиться моніторингу якості надання бюджетних послуг і ефективності бюджетних витрат. Саме цей метод фінансового контролю дозволить органам виконавчої влади мати у своєму арсеналі оперативну інформацію для прийняття управлінських рішень. Сучасна система державного фінансового контролю не відповідає вимогам ринкової економіки, так як він не дозволяє оцінити ефективність вкладення бюджетних коштів і не враховує суспільної значимості витрат. Між тим у ринковій економіці результативність будь-яких грошових витрат – обов'язкова умова успішної діяльності всіх ринкових суб'єктів, до яких належать і органи влади. Основною метою моніторингу має стати визначення можливості вирішення поточних і довгострокових завдань соціального та економічного розвитку територій на основі зіставлення зроблених витрат та отриманих результатів. До числа заходів, що дозволяють застосувати на практиці моніторинг ефективності бюджетних витрат, варто віднести:

- координацію функцій контролюючих органів відповідно до цілей бюджетної діяльності в умовах бюджетування, орієнтованого на результат, щоб уникнути їх дублювання;
- розробку та впровадження показників ефективності витрачання бюджетних коштів по галузям;
- створення механізму стимулювання (заохочення) ефективної діяльності менеджерів бюджетних програм.

Система показників повинна бути єдиною і використовуватися у всіх міністерствах і підвідомчих бюджетних установах. Перш за все це фінансові показники (частка видатків обласного бюджету на виконання програмних заходів у загальній структурі витрат розпорядника бюджетних коштів, частка витрат, що розміщуються за результатами конкурсу, в загальній сумі бюджетних витрат, частка інших витрат у загальних витратах). Другий блок показників необхідний для оцінки кадрового потенціалу бюджетної сфери (частка осіб з вищою освітою, вченим ступенем, частки осіб, відібраних за конкурсом, відношення заробітної плати в бюджетних установах до середньої заробітної плати по регіону). Третя група показників характеризує соціальну значущість діяльності бюджетної установи, відомства, розпоряд-

ника бюджетних коштів. Основним показником у цій групі слугуватиме показник, що характеризує якість надання бюджетних послуг на думку їхніх споживачів. Для розрахунку даного показника представляється впровадити систему опитувань громадської думки. Четверта група показників повинна розроблятися індивідуально для розпорядника бюджетних програм і характеризувати особливості реалізації вкладених на них функцій.

До основних критеріїв ефективності витрачання бюджетних коштів можна віднести задоволення потреб суспільства, співвідношення між доходами та витратами, дотримання термінів фінансування, відповідність видатків кошторису, проведення чесних тендерів, зокрема оплата товарів та послуг з державного бюджету за справедливою ціною, здійснення видатків у заплановані строки (рис. 4).

Показники ефективності бюджетних послуг умовно можуть бути розподілені на три основні групи:

- галузеві показники: обсяги наданих бюджетних послуг за видами галузей і за окремими спеціальностями, кількість наданих послуг та отриманих результатів, кількість споживачів послуг, що належать до певної соціальної групи.
- економічні показники: витрати на надання послуг, питома вага витрат на оплату певних видів бюджетних послуг, окремі показники використання грошових коштів;
- соціальні показники: рівень освіти, смертність, народжуваність, середня тривалість життя, рівень захворюваності, задоволеність населення якістю бюджетних послуг.

Застосування єдиної системи показників для оцінки ефективності державних витрат дозволить оцінювати ступінь досягнення поставлених цілей з підвищення ефективності використання ресурсів за допомогою числових критеріїв. Використання загальної методики спростить порівняння ефективності витрачання державних коштів як між окремими бюджетними установами, так і між різними муніципальними утвореннями і регіонами.

Існування різних цілей оцінки ефективності різними категоріями користувачів піднімає проблему інтерпретації результатів оцінки. Так, з точки зору розпорядників бюджетних коштів відповідальних за здійснення прямих бюджетних витрат, інформація повинна використовуватися в цілях планування їх власної діяльності, постановки завдань і забезпечення більш ефективного розподілу ресурсів. А для органів державного фінансового контролю метою може бути перевірка ефективності витрачання бюджетних коштів, досягнення поставлених завдань і виконання вкладених функцій на одержувача бюджетних коштів.

**Висновки з проведеного дослідження.** Отже, на сьогодні у бюджетному процесі все більш значну роль відіграє бюджетне планування, оскільки від правильного визначення планових показників державного та місцевих бюджетів залежить якість їх виконання.

Бюджетне планування є складовою загальнодержавного економічного планування і займає центральне місце у фінансовому плануванні, тобто є невід'ємною частиною фінансового механізму держави. Відтак, від рівня збалансованості бюджету на стадії планування, точності прогнозів показників соціально-економічного розвитку залежать рівень виконання бюджетних програм протягом майбутнього бюджетного періоду, рівень ефективності управління бюджетними коштами та стабільність функціонування бюджетної сфери загалом.



Рис. 4. Критерії ефективності витрачання бюджетних коштів [9, с. 78]

**БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:**

1. Алексєєв І.В., Ярошевич Н.Б., Чушак-Голобородько А.М. Бюджетна система : навчальний посібник. – К. : «Хай-Тек Прес», 2007. – 133 с.
2. Артус М.М., Хижа Н.М. Бюджетна система України : навчальний посібник. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – 135 с.
3. Булгакова С.О., Колодій О.Т. Історія казначейства : навч. посіб. – К. : КНТЕУ, 2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://readbookz.com/pbooks/book-24/ua/chapter-1129/>.
4. Федосов В. Бюджетний менеджмент : підручник / В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін. – К. : КНЕУ, 2004. – 148 с.
5. Лавров А.М. Бюджетная реформа в России: от управления затратами к управлению результатами [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://fin.tmbreg.ru/files/BudgetReformation/lavrov.pdf>.
6. Маннинг Н., Парисон Н. Реформа государственной службы: методика проведения функциональных обзоров / Пер. с англ. – М., ГУВШЭ, 2002. – 119 с.
7. Мошер Ф. Программно-целевое бюджетирование. Теоретические основы и опыт внедрения в США, 2004. – 97 с.
8. Andrews Mathew. Beyond 'Best Practice' and 'Basics First' in Adopting Performance Budgeting Reform. Public Administration and Development, 2006, 147 p.
9. Кудряшов В.П. Курс фінансів : навчальний посібник / В.П. Кудряшов. – К. : Знання, 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://uchebniyonline.com/finansu/kurs\\_finansiv\\_kudryashov\\_vp/kriteriyi\\_efektivnosti\\_vitrachannya\\_byudzhethnih\\_koshtiv.htm#772](http://uchebniyonline.com/finansu/kurs_finansiv_kudryashov_vp/kriteriyi_efektivnosti_vitrachannya_byudzhethnih_koshtiv.htm#772).

УДК 336.14:352

**Гарасим П.М.***доктор економічних наук, професор,  
декан обліково-економічного факультету  
Львівської державної фінансової академії***Старух А.І.***аспірант кафедри обліку і аудиту  
Львівської державної фінансової академії***БЮДЖЕТИ-ДОНОРИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ**

Охарактеризовано проблеми залучення коштів бюджетів-донорів державного бюджету України. Актуалізовано важливість дотримання принципу довгострокової збалансованості бюджету для забезпечення ефективної бюджетної політики на державному та регіональному рівні, необхідність забезпечення якісної оцінки довгострокової збалансованості бюджету для ефективного витрачання наявних ресурсів та контролю над бюджетним процесом. Визначено основні стратегічні орієнтири забезпечення довгострокової збалансованості бюджету України за рахунок ефективного використання потенціалу бюджетів-донорів державного бюджету країни.

**Ключові слова:** бюджет, бюджет-донор, доходи бюджету, міжбюджетні відносини, збалансованість бюджету.

**Гарасим П.Н., Старух А.И. БЮДЖЕТЫ-ДОНОРЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО БЮДЖЕТА**

Охарактеризованы проблемы привлечения средств бюджетов-доноров государственного бюджета Украины. Актуализирована важность соблюдения принципа долгосрочной сбалансированности бюджета для обеспечения эффективной бюджетной политики на государственном и региональном уровне, необходимость обеспечения качественной оценки долгосрочной сбалансированности бюджета для эффективного расходования имеющихся ресурсов и контроля над бюджетным процессом. Определены основные стратегические ориентиры обеспечения долгосрочной сбалансированности бюджета Украины за счет эффективного использования потенциала бюджетов-доноров государственного бюджета страны.

**Ключевые слова:** бюджет, бюджет-донор, доходы бюджета, межбюджетные отношения, сбалансированность бюджета.

**Garasym P.N., Starukh A.I. BUDGETS-DONORS OF THE STATE BUDGET**

The problems of bringing in of money of budgets-donors of the state budget of Ukraine are described in the article. Importance of observance of principle of long-term balanced of budget is for providing of effective fiscal policy at state and regional level, the necessity of providing of quality estimation of long-term balanced of budget is reasonable for the effective expense of present resources and control above a budgetary process. The basic strategic reference-points of providing of long-term balanced of budget of Ukraine are certain due to the effective use of potential of budgets-donors of the state budget of country.

**Keywords:** budget, budget-donor, profits of budget, interbudgetary relations, balanced of budget.

**Постановка проблеми.** Фінансові проблеми формування державного бюджету України не вичерпуються загальною недостатністю фінансових ресурсів (до речі, така проблема існує або її існування констатується мало не в усіх країнах світу). Не менш серйозною проблемою є структурна невідповідність джерел доходів і витрат – бюджетів нижчого рівня. Чимала кількість адміністративно-територіальних утворень, органів місцевого самоврядування, територіальних громад фінансово залежать від регіональної влади (обласного і районного рівнів, оскільки саме через ці бюджети розподіляються нижче деякі міжбюджетні трансферти з державного бюджету). Проте існують і самодостатні бюджети, що виступають до-

норами державного бюджету країни та мають суттєве значення для забезпечення збалансованості та стійкості бюджетної системи країни загалом.

Зважаючи на існуючі дослідження процесів децентралізації державного управління в інтересах економічного зростання, аналізуючи особливості міжбюджетних стосунків, актуальною є проблема забезпечення фінансових потреб країни через певні бюджетні стимули та обмеження на рівні її регіонів, коли складові сектори державного управління нижчого рівня виконують свої обов'язки, розраховуючи на конкретну фінансову допомогу від органів влади центрального рівня, або – субсидуючи державний бюджет, тобто, виступаючи донорами державного бюджету.